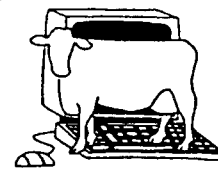

כלכלה וממשק

משק מתוכנן וכלכלה חופשית

עופר קרול

ברורה בשלב זה של שוק חופשי מחייבת אותנו לשינוי בגישות המקובלות למבנה הענף ושיטות ההזנה.

ייעול הייצור דרך הגדלת היחידות, מיכון וטכנולוגיה מתקדמת זאת פעולה ברוכה ומתבקשת, אלא שעלותה רבה ועשויה להביא לעתים להקמת יחידות גדולות מדי, אשר השליטה עליהן אינה במיטבה. למיטב ידיעתי, בארה"ב רק כ-7-8% מהרפתות גדולות מ-600-800 פרות. במקרים רבים יש רפתות של 2000 פרות המנוהלות כשתי יחידות נפרדות של 1000. בבריטניה מוכרים לי בעלי רפתות של 600 פרות ויותר, אשר מעדיפים משיקולי ניהול ושליטה להחזיק את הפרות ביחידות נפרדות של כ-200 פרות.

בהזנה קורה לנו דבר מוזר ביותר. למיטב ידיעתי, ישראל היא המדינה היחידה בה אין השפעה להתיקרות מחיר המספוא על משטר ההזנה. מחירי הגרעינים עולה, תחמיץ החיטה שמחושב בשיטה של מחיר אלטרנטיבי וביחס של כ-46% ממחירי הגרעינים, עולה בהתאם. המאבק נערך עם המשווק והאוצר במטרה לשמור על מחיר המטרה וכדי למנוע שחיקת הרווחיות בענף. נדמה לי, שאנחנו נמצאים בפתח עידן חדש, בו החלופה שנצטרך לבחון היא לא בין גרעין החיטה לתחמיץ החיטה, אלא בין גרעין החיטה לחלב ובין חלב מקומי לחלב מיובא.

במרבית ארצות העולם, עליה במחירי הגרעינים גורמת לשינוי בסל המספוא. במגמה של הגברת השימוש במזונות משקיים ואם אפשר, דוקא תוך כדי שיפור משמעותי של איכותם. זאת מאחר שרק מספוא משובח דוחה גרעינים מהמנה, בעוד שקש או תחמיץ חיטה

משק החלב בישראל זכה בשנים האחרונות לשגשוג לעומת רוב ענפי החקלאות האחרים, זאת בעיקר עקב השמירה על מסגרת התכנון ומחיר המטרה תוך כדי התקדמות בממשק, בהזנה ובטיפוח.

פריצה של מסגרת התכנון, שניצנים ראשונים יש לה די הרבה במקומותנו, וחשיפת הענף לייבוא מתחרה של מוצרי חלב מחייבים חשיבה חדשה: כיצד, והאם לשמור על הענף במסגרתו הנוכחית גם לעתיד לבוא.

ייבוא של מוצרי חלב, בשלב זה בעיקר של מוצרים יקרים יחסית אבל איכותיים ובעיקר עם קהל צרכנים לא קטן שכסף אינו הבעיה העיקרית שלו, יקטין את הייצור המקומי ולא יאפשר להגדיל את מכסות הייצור. צמצום מספר הרפתות הקיימות והפעילות היום, תוך הגדלת המכסות לאחרים, יאפשר בטווח הקצר לשמור במידת-מה על יעילות הייצור ורווחיות היחידות שיישארו פעילות. הרווחיות לפרה תקטן, אבל תישמר היעילות הכללית. פעולה כזאת יכולה להיעשות רק במידה שניתן יהיה לקנות ולמכור מכסות ולהגן על ידי כך על הפורשים מהענף לפרוש בכבוד.

יחידות גדולות לא בהכרח מבטיחות שיפור ביעילות, בעיקר עקב מגבלות ניהול, דבר שיחייב השקעה בתשתית ניהולית מקצועית, כמובן יחד עם שיפור התשתית הפיסית ברפתות.

השמירה על משק מתוכנן מאפשרת לנווט את הייצור, לאזן בין תקופות שפע וחסר ולעמוד בהצלחה יחסית נגד הייבוא. מאידך, עלות הייצור בישראל גבוהה, עקב מספוא ושכר עבודה יקרים לא יאפשרו לנו לשמור על מעמד הענף לאורך זמן.

ראיה כוללת של הענף ומדיניות (לא לגמרי

כי החלופה שנבחרה במשק זה היא חלופת הרפת וייצור החלב. משק שימשיך בשיטה הקיימת יחזיק מעמד כל עוד יימשך התכנון והמכסות ובעיקר מחיר המטרה, אבל לא ביום פקודה מבית המדרש של הכלכלה החופשית שתהיה כנראה ללא מכסות ומחיר מטרה, והחלופה הנבחרת תהיה החלב המיובא.

ישראלי "טיפוסי" לא מאפשר חסכון בגרעינים ללא פגיעה בייצור.

להערכתו, משק אשר במסגרת החלופות שעומדות לרשותו יבחר ברפת יצטרך לזנוח את התחשיבים המקובלים, לשפר את איכות המספוא אפילו תוך הקצאה של קרקע, מים וכוח אדם לייצור מספוא, אשר יועבר לרפת במחירי עלות בלבד, ולא במחיר חלופי "מקובל",

יומן נגבי

עם סיכומי 1995

רענן וולקני, שכתב על הפרה העתידית ועל 12,000 ק"ג חלב בממוצע. התבדחנו בינינו על האוטופיה שהועלתה בפנינו ועל כך שעוד בחיינו יגיעו לתוצאות כאלה.

מסתבר, שהטיפוח והשיפור בהזנה ובתנאים מריצים אותנו קדימה, והשנה עשו את זה עדדים בודדים ובוודאי בעוד כמה שנים זה יהיה ממוצע... כמו שנכתב באחת האולימפיאדות: "השיאים של היום - הממוצעים של מחר". אני זוכר תמיד את גישתו של פרופ' רענן וולקני שאמרה - שימו לב לשיאניות אצלכם, אם בתנאים רגילים הן מגיעות לשיאים, למה שכל העדר לא יעשה אותו דבר. חפשו את הסיבות ונסו ליישם. אולי אני מדייק בדבריו, אבל כך אני זוכר.

סיכומי 1995 הגיעו, ופרטים שחלקם כבר היה ידוע, קיבלו את אישורם.

לכאורה, סיכום שנתי רגיל מתווסף לסיכומי השנים שעברו וממשיך לרשום את השגיו ודרכו של העדר הישראלי המאורגן. ובכל זאת, יש בו כבר שבעה עדדים שעברו את ה-12,000 ק"ג חמ"מ לפרה בשנה, וממוצע הייצור של העדרים הרשומים עובר כבר את ה-10,000 ק"ג חמ"מ. אצלנו זאת פעם ראשונה - מעל 12,000 ק"ג ממוצע לפרה בעדר. לי זה עשה משהו בלב. לפני כ-25 שנה אולי קצת יותר, העדר הישראלי הממוצע ייצר בין 6,000-7,000 ק"ג חלב לשנה, והעדרים הכי טובים כ-8,000 ק"ג חלב לשנה, בממוצע. אני נזכר בכנס רפתנים במדרשת רופין, שבו הוקראה רשימה מפרי עטו של מורי, פרופ'

ההתעברות	התעברות עגלות	התעברות מבכירות	התעברות בוגרות	כללי
	%	%	%	%
בארץ	58.6	37.2	32.9	39.2
בנגב	56.9	32.4	28.9	35.7
אצלנו	62.1	38.1	34.0	41.6